

Motion till riksdagen 2009/10:A10

av Berit Högman m.fl. (s)
med anledning av prop. 2009/10:60

Nyanlända invandrares arbetsmarknadsetablering – egenansvar med professionellt stöd

Sammanfattning

Vi socialdemokrater delar problembeskrivningen i propositionen men menar att förslagen till lösningar i flera fall är felaktiga, dåligt underbyggda eller otillräckliga för att möta behovet av en ny politik för etablering av nyanlända invandare. Vi ser positivt på att Arbetsförmedlingen får huvudansvaret för nyanlända invandrare men vill understryka att detta kräver en annan organisation – en ”kompetensförmedling”. Vi anser att olika insatser som vore möjliga i en etableringsplan behöver övervägas ytterligare, bl.a. bör rätten till validering av kompetensen preciseras. För detta krävs en nationell strategi för hur en kvalitetssäkrad och enhetlig validering som omfattar såväl utbildning som yrkeskompetens ska kunna tillgodoses. Vi är positiva till en statlig etableringsersättning som är lika för alla och som är kopplad till de insatser som anges i en persons handlingsplan. Vi är mycket kritiska till att bosättningsfrågan inte har behandlats i propositionen, och vi anser vidare att rätten till bostadsbidrag inte bör utvidgas speciellt för ensamstående som är nyanlända. Vi avfärdar lotssystemet och är mycket kritiska till den alltför begränsade målgruppen för förslagen. Många, inte minst kvinnor, kommer med regeringens förslag inte att omfattas av en starkare arbetslinje då de enligt förslaget saknar rätt till såväl en etableringsplan som statlig etableringsersättning. Vi menar att rätten till en etableringsplan bör gälla för en nyanländ anhängig även om personen i fråga försörjs av sin kommun eller av sin anknytningsperson. En starkare arbetslinje bör omfatta alla vuxna i arbetsför ålder.

Fel! Okänt namn på

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen avslår proposition 2009/10:60 Nyanlända invandrades arbetsmarknadsetablering – egenansvar med professionellt stöd.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om nyanländas arbetsmarknadsetablering.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om boende för nyanlända.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om målgruppen för etableringsinsatserna.

Bosättningsfrågan

Vi är mycket kritiska till att bosättningsfrågan inte har behandlats, eftersom bosättningen under asylprövningstiden och efter beslut om uppehållstillstånd kan få avgörande effekt för etableringen och möjligheterna till arbete, utbildning och egen försörjning. Regeringens uppfattning, att det går att åstadkomma vidareflyttningar utan att kommuners ansvar och drivkrafter förtydligas, är inte trovärdig.

Ansvar för etableringen bör ligga på ”Kompetensförmedlingen”

Vi ställer oss positiva till förslaget att överföra ansvaret för etableringen av nyanlända till staten men menar att myndigheten, som den är organiserad i dag, inte bidrar till en effektiv etablering av nyanlända. I praktiken får nyanlända i dag i mycket liten utsträckning stöd från Arbetsförmedlingen. Sveriges Kommuner och Landsting visar i en rapport bl.a. att åtta av tio nyanlända invandrare som var inskrivna vid Arbetsförmedlingen inte fick någon insats alls. Nyanlända får därmed insatser hälften så ofta som samtliga inskrivna.

Vi socialdemokrater vill utveckla den traditionella Arbetsförmedlingen genom att bygga om delar av den till en ”kompetensförmedling”. För den som är ny i vårt land är möjligheten att snabbt komma i arbete avgörande för hur bra det går att bli hemmastadd i sitt nya samhälle. Kompetensförmedlingen ska bl.a. kunna erbjuda nyanlända en individualiserad, flexibel och yrkesinriktad svenskundervisning som kan kombineras med arbete och praktik. Det är ett slöseri när människor varaktigt hamnar i arbeten långt under deras kompetensnivå för att kunskaperna har förvärvats i ett annat land. Vi måste bli mycket bättre på att dra nytta av och utveckla det som människor redan kan. Det gäller också den erfarna arbetskraften – erfarnas kompetens och kunskaper ska tas till vara, inte slarvas bort.

Ett system för nationell validering av utbildningar, examina och yrkeskunskaper måste bli verklighet. Människors utbildning och färdigheter ska tas till vara och utvecklas var de än har inhämtats. Arbetsmarknadsutbildning, vuxenutbildning och yrkeshögskola kan göras mer effektiva genom validering. Med validering av faktiska kunskaper kan utbildningen inriktas mot behovet av komplettering. Detta är särskilt viktigt för personer som lärt sig mycket i arbetet eller har utländsk utbildning. Vi vill också utveckla ett nytt och snabbt spår in i högskolan för invandrade med högskolebakgrund och gå vidare med intensivutbildning i svenska på högskolan för nyanlända akademiker.

Statens bör också ansvara för att involvera berörda kommuner genom att upprätta regionala eller lokala överenskommelser via samarbetsavtal. Dessa bör omfatta insatser såväl under de två första årens introduktion som efter det att försörjningsansvaret eventuellt övertas av kommunen. Kommunernas berättigade intresse av välvägd insatser tidigt under etableringsfasen behöver tillgodoses på ett mycket bättre sätt än vad som hittills varit fallet och även vad som blir effekten av regeringens förslag.

Behovet av etableringsinsatser för nyanlända invandrare

För att öka förutsättningarna för en snabb etablering på arbetsmarknaden behöver den nuvarande introduktionen av nyanlända i yrkesverksam ålder (20–65 år) göras om. Det krävs mer individualiserade insatser utifrån en bättre kunskap om vad individen har för utbildningsbakgrund och yrkeserfarenheter. Det krävs också en mer flexibel och yrkesinriktad utbildning i svenska med mer inslag av såväl språk- som yrkesinriktad praktik. Kompletterande utbildning och/eller yrkespraktik måste föregås av en väl fungerande och kvalitetssäkrad validering som är likvärdig i hela landet.

Målgruppen för etableringsinsatser

Den målgrupp som ska komma i fråga för etableringsinsatser är för snävt definierad. Vi menar att gränserna för vilka av anhöriginvandrarna som ska omfattas av rätten till såväl etableringsplan som statlig etableringsersättning bör utvidgas i enlighet med det förslag som lämnades av Utredningen om nyanländas arbetsmarknadsetablering (SOU 2008:58). Enligt det förslaget ska en person som har ansökt om uppehållstillstånd inom sex år efter det att den person som han eller hon har anknytning till först togs emot av en kommun, omfattas av såväl etableringsersättning som etableringsplan. Vi menar i enlighet med utredningen att det är rimligt att den tiden förlängs till sex år, från dagens två år. Vi anser också att även anhöriga med försörjningsstöd eller som försörjs av en anknytningsperson bör ha rätt till en etableringsplan från

Fel! Okänt namn på

”Kompetensförmedlingen”, i syfte att också i dessa fall möjliggöra arbete och egen försörjning genom en stark arbetslinje.

Valfrihetssystem och etableringslotsar

I den nya lagen slås fast att Arbetsförmedlingen ska tillhandahålla ett valfrihetssystem som ger nyanlända rätt att välja en av Arbetsförmedlingen godkänd och kontrakterad etableringslots. Vi är emot ett sådant system, som varken har prövats eller utvärderats, bl.a. mot bakgrund av de blandade erfarenheter som finns från andra länder. Att på detta sätt lägga ut hela genomförandet på privata aktörer motsätter vi oss starkt, inte minst mot bakgrund av hur regeringen har hanterat utläggningen av arbetsförmedlingscoacher på privata aktörer. Vi är positiva till att Arbetsförmedlingen upphandlar vissa tjänster men inte i den omfattning som regeringen föreslår. Vi är emot att man lägger ut all verksamhet på privata aktörer, och vi ifrågasätter om ett valfrihetssystem är ändamålsenligt för målgruppen. Vi anser inte att det är rimligt att nyanlända invandrare på detta sätt utsätts för ett experiment i full skala.

Svenska för invandrare

Enligt förslaget ska svenska för invandrare (sfi) påbörjas inom tre månader om det inte finns särskilda skäl emot detta. Målsättningen ska vara att personen kan påbörja undervisningen inom en månad från det att denna har anmält sig till sfi hos kommunen. Vi anser att de tidsgränser som anges i propositionen verkar rimliga, men mot bakgrund av ovanstående menar vi att sfi bör utgöra en del av det statliga ansvaret under ”Kompetensförmedlingen”. Kommunerna bör lämpligen kunna fortsätta att tillhandahålla sfi för vissa nyanlända, men det bör även finnas andra möjligheter till svenskundervisning, t.ex. för vissa akademiker. Vi vill även avskaffa den införda s.k. sfi-bonusen, eftersom vi menar att den är orättvis och missriktad.

Ersättning till kommunerna

Regeringen föreslår att riksdagen upphäver de tidigare riktlinjerna till kommunerna och föreslår att kommunerna i fortsättningen ska få schablonersättning för uppgifter de ansvarar för att utföra. Därutöver ska de kommuner som träffar överenskommelser med staten om att ta emot nyanlända även i fortsättningen få en grundersättning för detta. Vi instämmer helt i regeringens förslag härvidlag. Vi anser att vissa övriga frågor kring samverkan om insatser ska lösas inom ramen för lokala eller regionala överenskommelser mellan ”Kompetensförmedlingen” och berörd kommun eller berörda kommuner.

Fel! Okänt namn på

Stockholm den 11 december 2009

Berit Högman (s)

Sylvia Lindgren (s)

Maria Stenberg (s)

Ann-Christin Ahlberg (s)

Jennie Nilsson (s)

Lars Lilja (s)

Luciano Astudillo (s)

Patrik Björck (s)